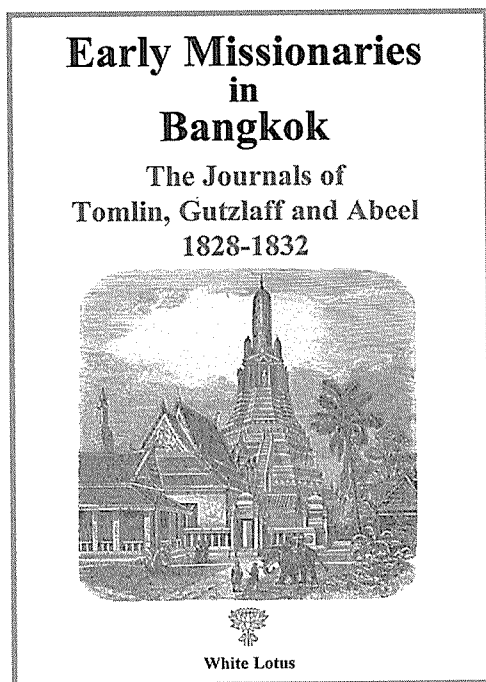

แนะนำหนังสือ

Early Missionaries in Bangkok : The Journals of Tomlin, Gutzlaff and Abeel 1828–1832

เฉลิมศรี จันทสิงห์*

Farrington, Anthony, Editor. Early Missionaries in Bangkok :
The Journals of Tomlin, Gutzlaff and Abeel 1828–1832.

Bangkok, Thailand : White Lotus Press, 2001.

---

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Early Missionaries in Bangkok : The Journals of Tomlin, Gutzlaff and Abeel 1828-1832 เป็นหนังสือที่สำนักพิมพ์ White Lotus Press จัดพิมพ์ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยมีแอนทอนนี่ ฟาร์ริงตัน (Anthony Farrington) นักวิชาการประจำหอสมุดอังกฤษ ณ กรุงลอนดอน (The British Library, London) เป็นบรรณาธิการผู้รวบรวม นับเป็นหนังสือที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา เพราะเป็นการรวบรวมบันทึกรายวันของมิชชันนารีรุ่นแรกสามคนที่เดินทางมาเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ในกรุงเทพฯ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (ครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๖๗-๒๓๙๔ หรือ ค.ศ. ๑๘๒๔-๑๘๕๑)

ฟาร์ริงตันเริ่มต้นด้วยบทแนะนำที่อธิบายความเป็นมาของการเดินทางและประวัติโดยย่อของมิชชันนารีทั้งสามคน รวมทั้งให้ข้อมูลภูมิหลังที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพการณ์ทางสังคมและการเมืองในประเทศสยามในขณะนั้นได้ดีขึ้น โดยอาศัยข้อมูลจากหนังสือของวอลเทอร์ เวลลา (Walter Vella) ชื่อ *Siam under Rama III 1824-1851* (New York, 1951) นอกจากนั้นฟาร์ริงตันยังกล่าวถึงนักวิชาการอีกสองสามคน ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมงานของเขาที่หอสมุดอังกฤษ (The British Library) กรุงลอนดอน ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ศาสตราจารย์เฮนรี กินส์เบิร์ก (Henry Ginsburg) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทย และวัฒนธรรมไทย

มิชชันนารีเจ้าของบันทึกนี้สองคนแรกคือ เจคอบ ทอมลิน (Jacob Tomlin) และคาร์ล กุตซ์ลอฟ (Karl Gutzlaff) ทั้งสองเป็นมิชชันนารีในศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์สองคนแรกที่เดินทางมาประเทศสยามในคริสต์ศตวรรษที่สิบเก้า ทั้งสองโดยสารเรือสินค้าจีนมาจากสิงคโปร์ มาทอดสมอที่ปากอ่าวไทยในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๒๘ และเดินทางเข้ามาถึงกรุงเทพฯ ในเวลาอีกสามวันต่อมา การเดินทางครั้งนั้นได้รับการสนับสนุนจากสมาคมมิชชันนารีแห่งกรุงลอนดอน (The London Missionary Society) ซึ่งเป็นสมาคมที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๗๙๕ และให้ทุนอุดหนุนมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์เพื่อให้เผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ด้วยการแจกจ่ายคัมภีร์ไบเบิลที่แปลและจัดพิมพ์เป็นภาษาท้องถิ่นของประเทศที่มีมิชชันนารีเดินทางไปทำงาน

ก่อนจะขยายงานมาที่ประเทศสยาม สมาคมมิชชันนารีแห่งกรุงลอนดอนเริ่มดำเนินงานเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ในประเทศจีน ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๐๗

โดยมีมิชชันนารีคนสำคัญคือ โรเบิร์ต มอริสัน (Robert Morrison, 1782-1834) เป็นผู้บุกเบิก มอริสันเริ่มเรียนภาษาจีนกับครูชาวจีนที่อาศัยอยู่ในกรุงลอนดอน หลังจากเรียนได้สองปี ภาษาจีนของเขาอยู่ในเกณฑ์ใช้การได้ดี จนได้รับตำแหน่งนักแปลประจำบริษัทอีสต์อินเดียประจำมาเก๊าและกวางตุ้ง เขายังได้แปลคัมภีร์ไบเบิลหลายบทเป็นภาษาจีนเพื่อพิมพ์แจกจ่ายเผยแพร่ มอริสันผู้นี้เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะผู้บุกเบิกงานเผยแพร่ศาสนาในประเทศจีน และในการชักชวนบุคคลอื่นๆ ให้เข้าร่วมงานกับสมาคมมิชชันนารีแห่งกรุงลอนดอน

เจacob ทอมลิน เกิดเมื่อปี ค.ศ. ๑๗๙๓ ที่เมืองคลิธิโร มณฑลแลงคาเชอร์ (Clitheroe, Lancashire) เขาจบการศึกษาจากเซนต์จอห์นคอลเลจ มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๑๙ และได้รับมอบหมายจากสมาคมมิชชันนารีแห่งกรุงลอนดอนให้เดินทางไปปฏิบัติงานในฐานะมิชชันนารีประจำเมืองมะละกา (Malacca) ในปี ค.ศ. ๑๘๒๖ เขาเดินทางมากรุงเทพฯ และอยู่ร่วมงานกับคาร์ล กุตสลาพระหว่างเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๘๒๘ ถึงเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๘๒๙ ก่อนจะกลับไปอยู่ที่สิงคโปร์ เขากลับมากรุงเทพฯ และร่วมงานกับเดวิด เอบีล (David Abeel) มิชชันนารีชาวอเมริกันระหว่างเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๘๓๑ ถึงเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๘๓๒ หลังจากนั้นไม่นาน ทอมลินกลับไปอยู่ที่มะละกาและดำรงตำแหน่งครูใหญ่ของวิทยาลัยแองโกล-ไชนีสแห่งมะละกา (Anglo-Chinese College) เป็นเวลาหกเดือนระหว่างเดือนเมษายน ถึงกันยายน ค.ศ. ๑๘๓๒ ก่อนที่จะยุติความสัมพันธ์กับสมาคมมิชชันนารีแห่งกรุงลอนดอน ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๘๓๔ ทอมลินเปิดดำเนินงานสถาบันสอนนักบวช (seminary) ชื่อ The Benevolent Institute ที่มะละกา อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. ๑๘๓๖ เขาทำงานที่สถาบันนี้และเดินทางไปเบงกอล ก่อนที่จะกลับไปกรุงลอนดอน ในปี ค.ศ. ๑๘๔๖ เขาเข้าพิธีบวชเป็นพระในนิกายแองกลิคัน Church of England โดยบิชอปแห่งเชสเตอร์ (Bishop of Chester) เป็นผู้ทำพิธีให้ หลังจากนั้นทอมลินปฏิบัติหน้าที่เป็นพระประจำโบสถ์แห่งหนึ่งในแขวงนอร์แทมป์ตันเชอร์ระหว่างปี ค.ศ. ๑๘๖๔ ถึง ๑๘๗๖ เขาเสียชีวิตในปี ค.ศ. ๑๘๘๐ ที่เชสเตอร์เฮาส์ (Chester House) ใกล้กับเมืองเวลลิงเบอเรอห์ (Wellingborough)

คาร์ล ฟรีดริช กุตสลาฟ (Karl Friedrich Gutzlaff) เป็นชาวเยอรมัน เกิดเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๐๓ ที่เมืองไพริทซ์ ในแคว้นโพนเนเรีย (Pyritz, Pomerania) ซึ่งอยู่ทางด้านใต้ของทะเลบอลติก กุตสลาฟมีความรู้ด้านการแพทย์เพราะเขาเคยฝึกงานด้านแพทยศาสตร์ เพื่อทำงานให้กับสมาคมมิชชันนารีแห่งประเทศเนเธอร์แลนด์ (The Netherlands Missionary Society) กุตสลาฟบังเอิญได้รู้จักกับโรเบิร์ต มอริสสัน ในระหว่างที่มอริสสันกลับมาเยือนกรุงลอนดอนระหว่างปี ค.ศ. ๑๘๒๔-๑๘๒๖ ในปี ค.ศ. ๑๘๒๗ กุตสลาฟออกเดินทางจากเมืองรอตเตอร์ดัมในประเทศเนเธอร์แลนด์ด้วยความตั้งใจจะไปทำงานที่เกาะสุมาตรา แต่เขาเปลี่ยนใจไปศึกษาภาษาจีนและ

Karl Friedrich Gutzlaff

คาร์ล ฟรีดริช กุตสลาฟ Karl Friedrich Gutzlaff

ค.ศ. ๑๘๐๓-๑๘๕๑

ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๘๒๘ เขาออกเดินทางมาประเทศสยามพร้อมกับเจacob ทอมลิน ในปี ค.ศ. ๑๘๒๙ เขาแต่งงานกับครูสตรีซึ่งทำงานให้กับสมาคมมิชชันนารีแห่งกรุงลอนดอน ชื่อ มาเรีย นิเวลล์ (Maria Newell) ก่อนจะพำนักมาประเทศสยามในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๓๐ แต่ทว่าภรรยาของเขาและลูกสาวที่ยังเป็นทารกเสียชีวิตที่กรุงเทพฯ ในปีต่อมา กุตสลาฟออกเดินทางไปกับเรือสำเภาจีนในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๘๓๑ มาจนถึงเมืองเทียนจิน ก่อนจะกลับไปพบกับมอริสสันที่ท่าเกา

กุตสลาฟเป็นผู้ที่มีประวัติชีวิตน่าสนใจและกิจกรรมบางอย่างที่เขาทำชวนให้น่าสงสัยด้วย เช่น ในขณะที่อยู่ในประเทศสยาม ทอมลินอ้างไว้ในบันทึกของเขา (October 1st, 1828) ว่า กุตสลาฟสามารถรักษาคู่มือที่ติดฝิ่นในหมู่ชาวจีนได้ โดยการให้ยาที่เรียกว่า “tartar emetic” (ฟาร์ริงตันอธิบายไว้ว่าเป็น Bitartrate of potash ซึ่งเป็นยาที่มีพิษ และทำให้เกิดอาการอาเจียน) ซึ่งเป็นการขัดแย้งกันกับสิ่งที่เขาประพจน์ในเวลาต่อมา นั่นคือในการเดินทางมาประเทศจีนเป็นครั้งที่สามระหว่างเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๘๓๒ และเดือน

เมษายน ค.ศ. ๑๘๓๓ กุดสลาฟเป็นลำนประจำเรือซึ่งแอบขนฝิ่นมาส่งให้กับพ่อค้าที่ลักลอบค้าฝิ่น ตามสถานที่ลับตาตลอดทางจนถึงเมืองเทียนสิน ในขณะที่เดียวกันก็แจกจ่ายเอกสารเผยแพร่ศาสนาไปด้วย

ในปี ค.ศ. ๑๘๓๔ กุดสลาฟรับตำแหน่งเลขานุการฝ่ายจีนประจำสถานกงสุลอังกฤษที่มาเก๊า ในปี ค.ศ. ๑๘๔๐ เขาก่อตั้งสมาคมชื่อ Christian Union of Chinese ซึ่งเขาอ้างว่ามีชาวจีนเป็นสมาชิกร่วมงานถึง ๓๐๐ คนและสามารถทำพิธีถือศีลจุ่ม (Baptism) ให้กับชาวจีนที่ต้องการเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ ได้ถึง ๒,๘๐๐ คน แต่ในระหว่างการเดินทางหาทุนในทวีปยุโรปเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๕๐ ผู้คนเริ่มสังเกตเห็นความจริงเบื้องหลังภาพลวงตาที่เขาสร้างขึ้น เขาจึงกลับมามาเก๊าและเสียชีวิต ณ ที่นั่นในปีต่อมา

ที่พำนักของกุดสลาฟในกรุงเทพฯ

ส่วนมิชชันนารีผู้เขียนบันทึกคนที่สามคือ เดวิด เอบีล (David Abeel, 1804–1846) ชาวอเมริกันจากมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ นับเป็นมิชชันนารีชาวอเมริกันคนแรกที่เดินทางมาประเทศสยาม เอบีลบวชเป็นพระในนิกาย Dutch Reformed Church เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๒๖ เขาออกเดินทางจากเมืองนิวยอร์กมาประเทศสยามด้วยการสนับสนุนด้านเงินทุนจากสมาคม American Board of Commissioners for Foreign Missions (ABCFM) ซึ่งเป็น

สมาคมของชาวอเมริกัน มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เมืองบอสตัน (Boston, MA) และมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานคล้ายคลึงกับสมาคมมิชชันนารีแห่งกรุงลอนดอน เอเบิลเดินทางผ่านมาทางเมืองกวางตุ้งและปัตตาเวีย (Batavia, Indonesia) ก่อนจะมาถึงสิงคโปร์ในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๘๓๑ เอเบิลอยู่ร่วมงานกับทอมลินที่กรุงเทพฯ ระหว่างเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๘๓๑ ถึงเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๘๓๒ เขาเดินทางกลับไปประเทศอังกฤษในปี ค.ศ. ๑๘๓๓ ต่อมาระหว่างปี ค.ศ. ๑๘๓๕-๑๘๓๘ เขาเดินทางท่องเที่ยวไปตามเมืองต่างๆ ในทวีปยุโรปและอเมริกา เอเบิลกลับมาทวีปเอเชียอีกครั้งในปี ค.ศ. ๑๘๓๙ เพื่อทำงานให้สมาคม ABCFM ที่เมืองเอ-มอย (Amoy) ระหว่างปี ค.ศ. ๑๘๔๑-๑๘๔๕ ต่อมาเมื่อมีปัญหาด้านสุขภาพเขาจึงเดินทางกลับอเมริกาและพำนักอยู่ที่เมืองอัลบานี มลรัฐนิวยอร์ก (Albany, New York) จนเสียชีวิตในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๘๔๖

อย่างไรก็ดี การเดินทางมาประเทศสยามของมิชชันนารีสองคนแรกในครั้งนั้นมีได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปลี่ยนชาวสยามให้หันมา “เข้ารีต” เป็นคริสต์ศาสนิกชน แต่เพื่อเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ในหมู่ผู้อพยพชาวจีนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และเพื่อที่จะให้ผู้อพยพเหล่านั้นส่ง “ข่าว” เกี่ยวกับศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์กลับไปยังญาติพี่น้องของตนในประเทศจีน ทั้งสองจึงแจกจ่ายเอกสารเผยแพร่ศาสนา (ซึ่งเรียกว่า tracts) ที่เขียนเป็นภาษาจีน ให้แก่ชาวเรือที่เดินทางค้าขายระหว่างประเทศสยาม ประเทศจีน และประเทศอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียง

หนังสือ *Early Missionaries in Bangkok : The Journals of Tomlin, Gutzlaff and Abeel 1828-1832* เล่มนี้แบ่งออกเป็นสี่บท โดยมีบันทึกท้ายเล่มที่ให้คำอธิบายและข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานที่ หรือบุคคลที่ผู้เขียนบันทึกพบปะถึงโดยมิได้ให้รายละเอียดไว้ เนื้อหาของแต่ละบทคือบันทึกรายวันของมิชชันนารีแต่ละคน บทที่หนึ่ง เป็นบันทึกรายวันและจดหมายโต้ตอบของเจacob ทอมลินซึ่งเขียนไว้ระหว่างเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๘๒๘ ถึงเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๒๙ บทที่สองเป็นบันทึกของคาร์ล กุตสลาฟ เกี่ยวกับการเดินทาง ๓ ครั้งในประเทศจีน บทที่สามเป็นบันทึกรายวันของเจacob ทอมลินซึ่งเขียนขณะพำนักอยู่ที่สิงคโปร์และกรุงเทพฯ ระหว่างเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๓๑ ถึงเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๘๓๒ บทที่สี่เป็นบันทึกของเดวิด เอเบิล เขียนไว้ระหว่างเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๓๑ ถึงเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๘๓๒ และระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๓๒

บันทึกของมิชชันนารีทั้งสามแม้จะเป็นบันทึกเหตุการณ์ต่างเวลากัน และแม้ผู้บันทึกจะมีภูมิหลังส่วนตัวที่แตกต่างกัน กลับมีเนื้อหาที่มีความคล้ายคลึงกันหลายประการ นอกเหนือไปจากโครงสร้างของบันทึกซึ่งเป็นบันทึกประจำวันที่เล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน โดยมีรายละเอียดมากน้อยแตกต่างกันตามความคิดเห็น ความรู้สึก และความสนใจของผู้ที่เขียนบันทึกเหล่านั้น

ประเด็นแรกที่มิชชันนารีทั้งสามคนเน้นอยู่ตลอดเวลาในบันทึกความทรงจำที่เขียนไว้คือความคิดเห็นและความรู้สึกเกี่ยวกับความล้าหลังของสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ความต่ำช้าในการดำเนินชีวิต และความด้อยทางวัฒนธรรมของคนพื้นเมืองที่อยู่รอบๆ ตัว ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการที่มิชชันนารีทั้งสามเข้ามาอยู่ในประเทศสยามเพียงชั่วระยะเวลาสั้นๆ จึงไม่อาจทำความเข้าใจสภาพสังคมและความเป็นอยู่ของประชากรสยามซึ่งประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ จึงตัดสินผู้คนและทุกสิ่งที่พบเห็นด้วยความรู้สึกและความคิดเห็นแบบชาวตะวันตกที่มองเห็นชาวตะวันออกเป็นชนชาติที่ด้อยกว่าตนเองในด้านต่างๆ เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ความคิดหรือความรู้สึกเช่นนั้นบางครั้งอาจจะมีได้กล่าวออกมาเป็นถ้อยคำยืดยาวแต่สามารถสังเกตเห็นได้จากการเลือกใช้ถ้อยคำและภาษาที่ใช้ในการบันทึก

อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งเนื้อความที่บันทึกไว้อาจขัดแย้งกันเอง เช่นในบันทึกของกุดสลาฟ ขณะที่กล่าวว่าชาวสยาม “ตั้งแต่พระมหากษัตริย์จนถึงคนที่ต่ำต้อยที่สุดต่างมีลักษณะที่พึงพอใจในตนเอง ข้างฝ่ายกษัตริย์ก็อ้างว่าตนเองนั้นเลิศเลอเพราะมีคุณความดีงามที่ประกอบมาตั้งแต่ชาติปางก่อน ส่วนพสกนิกรของเขาก็เชื่อมั่นว่าถ้าพวกเขาประพฤติปฏิบัติเช่นเดียวกัน ก็อาจจะได้รับผลบุญเช่นนั้นในเวลาไม่กี่พันปีต่อมา” (หน้า ๖๗) และกุดสลาฟยังเห็นว่า “ชาวสยามเป็นคนกลับลกออกอย่างยิ่ง วันนี้อาจจะยอมรับความเห็นนี้ แต่วันรุ่งขึ้นอาจเปลี่ยนใจได้อย่างง่ายดาย มิตรภาพของพวกเขาก็ไม่ยั่งยืน เมื่อประกาศตนยอมรับพระคัมภีร์ซึ่งเป็นถ้อยคำอันนำพาชีวิตนิรันดร์มาให้ พวกเขาก็มิได้มีความจริงใจ เราจึงไม่สามารถทำให้พวกเขายึดมั่นในองค์พระผู้เฒ่าไปได้เลย” (หน้า ๖๖) กุดสลาฟสรุปว่าชาวสยามที่เขาเคยพบเห็นมานั้น “ไม่มีคนดีที่ซื่อสัตย์เลยแม้แต่คนเดียว บางคนอาจจะมีชื่อเสียงว่าเป็นคนดี แต่เมื่อเข้าใกล้ได้รู้จักจริงๆ แล้ว เขาเหล่านั้นต่างปราศจากคุณธรรมพื้นฐานนี้ ทุกหนแห่งมีแต่การกดขี่ การบูชาพระ การข้องแวะกับความชั่วและความโสโครก” แต่ทว่าเมื่อเปรียบเทียบกับชน

เชื้อชาติอื่นบางกลุ่ม กุตสลาฟกลับเห็นว่า “ชาวสยามยังนับว่ามีศีลธรรมดีกว่าพวกมาเลย์ อย่างน้อยพวกเขาก็ไม่นิยมความรุนแรง ไม่ชอบฆ่าฟัน และไม่ปิดหูปิดตาไม่ยอมรับฟังผู้อื่น ยังไม่ถึงกับหมดหนทางที่จะชักชวนให้เปลี่ยนใจ” (หน้า ๖๗)

ประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งคือ มิชชันนารีเหล่านั้นมิได้เข้าใจว่าความเป็นคนตะวันตกและการเป็นผู้สอนศาสนาของพวกเขาทำให้ได้รับอภิสิทธิ์หลายประการที่แม้แต่ชาวสยามซึ่งเป็นชนชั้นสามัญยังมิได้รับโอกาสเช่นนั้น เช่นการที่มีโอกาสสมาคมกับชนชั้นขุนนางหรือเจ้านายในราชวงศ์ กุตสลาฟกล่าวว่าตัวเขามิได้ยินดีที่ต้องสมาคมกับคนเหล่านั้น “ทั้งเป็นภาระและเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ” (หน้า ๖๙) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่มีโอกาสสมาคมกับชนชั้นขุนนางหรือเจ้านายในราชวงศ์บางคนทำให้มีโอกาสในการเผยแพร่ศาสนาดีขึ้น และพวกเขายังมีเสรีภาพในการเผยแพร่ศาสนาอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นโอกาสที่หายากแม้แต่ในประเทศที่เจริญแล้วหรือแม้แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงเวลาเดียวกัน “เราได้รับอนุญาตให้เข้าไปเทศน์ในวัดของชาวพุทธ พวกพระต่างก็สนใจมาฟัง และมาพูดคุยกับเรา” (หน้า ๖๖-๖๗) แต่ทว่ามิชชันนารีเหล่านั้นมองเห็นแต่ประเด็นที่เป็นภาพด้านลบและมองว่าการไม่ยอมรับนับถือพระเจ้าของศาสนาคริสต์เป็นความชั่วร้ายของเผ่าพันธุ์ “แม้ว่าในประเทศสยามนั้น ศาสนาต่างๆ จะเป็นที่ยอมรับ ทว่าศาสนาพุทธยังคงเป็นศาสนาของประเทศและสถาบันต่างๆ ก็ให้การสนับสนุนศาสนาที่เชื่อโชคลางนี้อย่างเต็มที่ แม้ว่าจะเป็นลัทธิความเชื่อที่มีแต่ความหลอกลวง และเป็นที่ยอมรับเฉพาะในหมู่นักวิชาการชาวยุโรปที่มีจิตใจลำเอียงเท่านั้น” (หน้า ๖๖)

ความคิดเห็นที่ลำเอียงว่าศาสนาแบบของตนเองเป็นสิ่งที่ดีเลิศนั้นจะเห็นได้ชัดจากการที่ผู้บันทึกกล่าวถึงศาสนาอื่นๆ รวมทั้งศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งมิชชันนารีทั้งสามเห็นว่าด้อยกว่าศาสนาคริสต์ในแบบของตน คือนิกายโปรเตสแตนต์ แม้ว่าจะจะเป็นศาสนาที่นับถือพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวกัน การมีศรัทธาในศาสนาอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาที่ไม่ได้นับถือพระผู้เป็นเจ้า เช่นศาสนาพุทธนั้น มิชชันนารีเหล่านั้นเห็นว่าเป็นความเชื่อที่ผิดบาปและชั่วร้าย หลงอยู่ในความมืดและอวิชชา เนื่องจากการที่คนพื้นเมืองเหล่านั้นไม่ยอมรับราชาธิปไตยของพระผู้เป็นเจ้าของตน ดังจะเห็นได้จากข้อความในด้านลบ เมื่อผู้บันทึกกล่าวถึงศรัทธาในการสร้างวัดและทะนุบำรุงวัดของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในโอกาสต่างๆ กัน

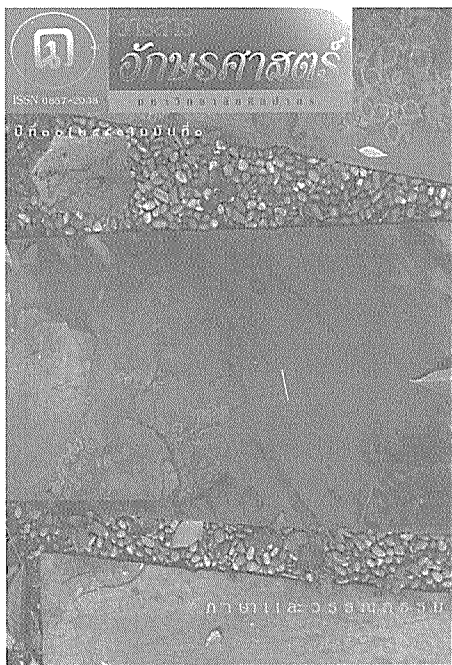
ในบรรดาบันทึกของมิชชันนารีทั้งสามคน บันทึกของกุตสลาฟมีข้อมูลที่ต่างกับ

บันทึกของมิชชันนารีอีกสองคน กล่าวคือนอกจากการบันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้นแต่ละวันในโลกรอบตัวของมิชชันนารี กutschalla ยังบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างชาวสยามกับชนชาติอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนี้ บางครั้งเหตุการณ์ที่เขาอ้างถึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนหน้าที่เขาจะเดินทางมาในภูมิภาคนี้ โดยที่กutschalla มิได้อ้างอิงหลักฐานหรือประจักษ์พยานว่าเขาได้ข้อมูลเหล่านั้นมาอย่างไร นอกจากนั้น เขายังให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของชนชาติต่างๆ อาศัยอยู่ในประเทศสยาม เช่น ชาวลาว ชาวมาเลย์ ชาวเขมร และชาวอันนัม (เวียดนาม) ซึ่งล้วนเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของเขาทั้งสิ้น

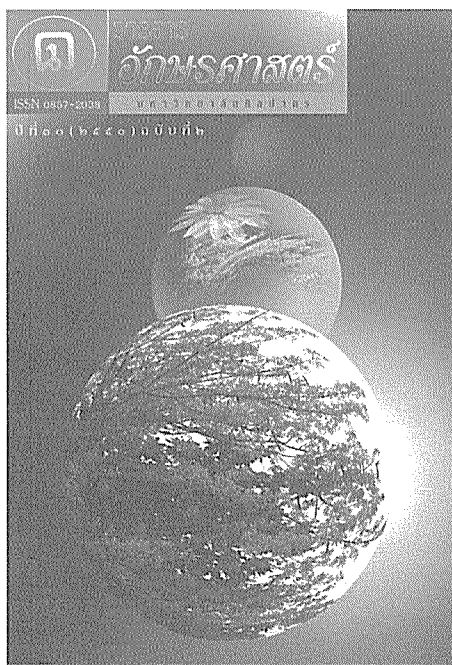
สิ่งที่ขาดหายไปจากหนังสือเล่มนี้ คือข้อความที่แสดงให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นเลิศของพระผู้เป็นเจ้าและของศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ รวมทั้งข้อความอ้างอิงที่ยกมาจากคัมภีร์ไบเบิลซึ่งเป็นสิ่งที่มิชชันนารีทั้งหลายมักกล่าวถึงในงานเขียนของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นบันทึกหรือจดหมายที่มีติดต่องามาหากัน ฟาร์ริงตันกล่าวว่า เขาตัดข้อความเหล่านั้นทิ้งไปโดยมิได้ให้เหตุผลว่าเพราะเหตุใด ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง เพราะแม้ว่าอาจจะทำให้ผู้อ่านรู้สึกวุ่นวายที่ต้องอ่านข้อความยกยอพระผู้เป็นเจ้าซ้ำแล้วซ้ำอีก แต่ก็อาจจะทำให้ผู้อ่านเห็นภาพตัวตน ลักษณะนิสัย และความเชื่อหรือศรัทธาในศาสนาของผู้บันทึกได้ชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ขาดหายไปก็มิได้ทำให้หนังสือเล่มนี้คลายความน่าสนใจหรือทำให้คุณค่าของหนังสือเล่มนี้ลดน้อยลงยังสามารถทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพเหตุการณ์ประจำวันที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ และในประเทศสยามในระยะเวลาสั้นๆ เมื่อเกือบสองร้อยปีที่ผ่านมา ผ่านมุมมองของผู้บันทึกที่เป็นชาวต่างชาติและพยายามที่จะดำรงชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ของตนเองในแผ่นดินที่พวกเขาเห็นว่าเต็มไปด้วยคนผิดบาปที่ต้องการความช่วยเหลือ

วารสารอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ฉบับล่วงหน้า และฉบับปัจจุบัน

ปีที่ ๓๐ (๒๕๕๑) ฉบับที่ ๑

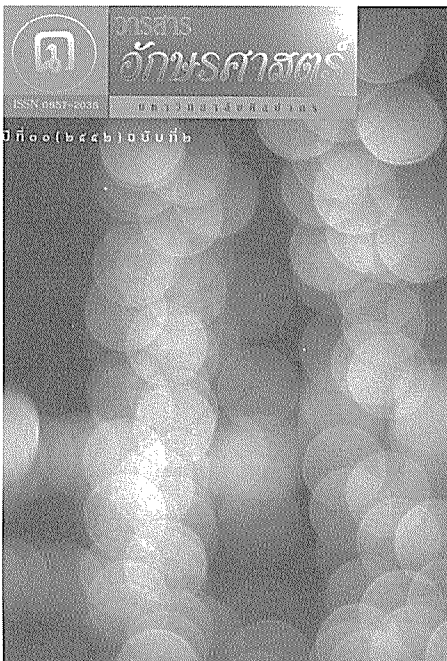

ปีที่ ๓๐ (๒๕๕๑) ฉบับที่ ๒

ปีที่ ๓๑ (๒๕๕๒) ฉบับที่ ๑

ปีที่ ๓๑ (๒๕๕๒) ฉบับที่ ๒